

Branislav Fábry: HYBRIDNÉ HROZBY, DEZINFORMÁCIE. PRENASLEDOVANIE NEPOHODLNÝCH NÁZOROV AKO CESTA DO TOTALITY

- CZ24 News | 13. prosince 2021

SLOVENSKO: Nejde o nejaký pomýlený exces, ale o súčasť trendu likvidácie slobody na Slovensku a štátna moc to už ani neskrýva

Začiatkom decembra 2021 predstavila ministerka M. Kolíková [návrh novely trestného zákona \(TZ\)](#), z ktorej najväčšiu pozornosť vzbudila formulácia trestného činu (TČ) Šírenie nepravdivej informácie. Proti takému návrhu sa objavilo množstvo výhrad, ktoré boli presvedčivé, napr. [tu](#), [tu](#). Návrh je sám o sebe škodlivý, prináša útlak, možnosť zneužitia i problémy s aplikáciou v praxi. Zdá sa však, že nejde iba o nejaký pomýlený exces, ale o súčasť trendu likvidácie slobody na Slovensku a štátna moc to už ani neskrýva. Ďalšie kroky, ktoré môžeme v tomto smere očakávať, najlepšie popisuje [návrh](#) Akčného plánu koordinácie boja proti hybridným hrozbám na roky 2022 - 2024 (APHH). Ten pripravilo Ministerstvo obrany SR (MO SR).

Šírenie nepravdivej informácie

Napriek tomu, že o Kolíkovej návrhu na schválenie TČ Šírenie nepravdivej informácie sa dnes hovorí veľa, treba ho opäť zacitovať: „Kto vyrobí alebo rozširuje nepravdivú informáciu, ktorá je spôsobilá vyvolať nebezpečenstvo vážneho znepokojenia aspoň časti obyvateľstva nejakého miesta, ohrozí životy alebo zdravie ľudí alebo ovplyvniť obyvateľstvo pri jeho rozhodovaní o závažných otázkach celospoločenského významu, alebo sa dopustí iného obdobného konania slovne alebo písomne, prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby, zvukového záznamu, zvukovo-obrazového záznamu alebo iného záznamu, potrestá sa odňatím slobody na jeden až päť rokov.“ Popri tomto ustanovení sa navrhujú aj kvalifikované skutkové podstaty. Návrh nového TČ sa na prvý pohľad môže zdať ako málo inovatívny, ako obdoba TČ Šírenie poplašnej správy (§§ 361-362 TZ), je však nebezpečnejší. Skutková podstata sa rozširuje zavedením pojmu „vyrobí“ a extenzívne pôsobí aj formulácia o nepravdivej informácii, ktorá je „spôsobilá vyvolať nebezpečenstvo vážneho znepokojenia...“. Pre porovnanie, § 361 TZ sa začína slovami „Kto spôsobí nebezpečenstvo...“

I nejmenší finanční příspěvek velice pomáhá! Děkujeme!

CHCI PŘÍSPĚT

Najväčším problémom pri vyhodnocovaní „nepravdivej informácie“ bude identifikácia toho, čo je vlastne pravda. Ide o zložitú filozofickú otázku a často platí tzv. konsenzuálna teória pravdy – pravda je vecou dohody konkrétnych ľudí. Tento prístup sa potvrdzuje nielen v oblasti histórie a politiky, ale aj v prírodných vedách. Nebezpečne široký je aj okruh osôb, ktorý by mohol byť podobným TČ dotknutý. Išlo by napr. o množstvo novinárov a politikov, ktorí šírili dezinformácie o kauze Russia Gate. Rovnako sa treba spýtať, či TČ spácha ten, kto povie „Vládne nám mafia“ alebo „Súdy sú skorumpované“ a nebude to vedieť dokázať. Skúsme si tiež predstaviť [nedávnu polemiku](#) medzi predsedom Súdnej rady a generálnym prokurátorom o vzťahu prokuratúry a výkonnej moci. Čo by sa stalo, keby platila navrhovaná úprava? Mal by M. Žilinka iniciovať trestné konanie voči J. Mazákovi, ak prišiel k záveru, že išlo o nepravdivú informáciu a tá by mohla v kontexte Mazákovho rozhovoru vyvolať vážne znepokojenie časti obyvateľstva? Takéto trestné konania by boli nanajvýš nebezpečné. Otázkou teda zostáva, prečo ministerka predložila až takto tvrdú úpravu. Možno si neuvedomila všetky následky, ale nie je vylúčené, že v budúcnosti plánuje predložiť zmiernenú verziu, ktorá bude takisto hrozbou pre slobodu prejavu, ale označí ju ako „kompromisný“ návrh...

Prenasledovanie nepohodlných názorov

Návrh ministerky M. Kolíkovej o šírení nepravdivej informácie zrejme súvisí s vyššie spomínaným dokumentom APHH. Ten navrhuje **široké spektrum krokov**, ktoré by zásadným spôsobom ovplyvnili budúci vývoj v krajine. Dokument rozdeľuje opatrenia na šesť častí: Všeobecné úlohy, Systémové opatrenia, Strategická komunikácia a dezinformácie, Budovanie odolnosti obyvateľstva, Ochrana volebných procesov a Cudzí vplyv. Návrh ministerky M. Kolíkovej zrejme súvisí s opatrením B.13 v APHH „Analýza účinného postihovania produkcie a šírenia dezinformácií“. Je pritom trochu ironické, že pri tejto úlohe sa ako časový horizont v návrhu APHH objavuje dátum „31. 6. 2022“!!! Také chyby sa môžu stať pri písaní blogu, avšak v oficiálnom dokumente, ktorý spracovali rôzni „experti“ a prešiel kontrolou viacerých úradníkov, ide o lapsus (ak vláda nechystá reformu kalendára). Zaujímavé bude aj vypracovanie „*hĺbkovej analýzy možností stransparentnenia pôsobenia online médií*“ (A.9). Väčšia transparentnosť online médií by nemusela byť na škodu, dôležité sú však detaily, aby nevznikla byrokratická šikana proti nízkorozpočtovým médiám pracujúcim na dobrovoľníckej báze.

Pre Ministerstvo spravodlivosti SR z APHH vyplývajú aj iné úlohy, s horizontom opäť do „31. 6. 2022“. Opatrenie C.13 stanovuje: „*Vypracovanie analýzy možností zmien právnej úpravy žalôb na ochranu osobnosti spôsobom, ktorý vytvorí dostatočné záruky ochrany dotknutých osôb pred SLAPP žalobami.*“ Žaloby s cieľom umlčať novinárov nákladmi na právne spory sú síce problém, avšak nová úprava by sa nemala zmeniť na **ochranu spriaznených publicistov** pred civilnými žalobami o ochranu osobnosti. Ide totiž aj o ústavné právo na ochranu dobrej povesti či osobnej cti, garantované v čl. 19 ústavy. Nemožno dopustiť, aby sa novinárske „nálepkovanie“ stalo bezpečnejšie a obrana proti nemu zložitejšia. S uvedeným trochu súvisí aj opatrenie C.14, ktoré má zmeniť TČ ohovárania a zmierniť jeho trestné sadzby. O tom sa dá tiež diskutovať, avšak na zamyslenie je protichodný trend v právnom poriadku: na jednej strane majú byť súdna ochrana osobnosti a ohováranie v TZ oslabené, avšak nový TČ chce postihovať šírenie nepravdivej informácie.

Nechápem, čo je zmyslom takýchto protirečivých zmien, napadá ma však jedna **dystopická špekulácia**, ktorá súvisí so snahou ministerky N. Milanovej o prijatie ústavného zákona o slobode médií. Podľa dostupných informácií dôležitými bodmi tohto predpisu má byť definícia pojmu novinár a silná ochrana zdroja. Môže sa teda stať, že štát zadefinuje ako „novinárov“ len preferovanú skupinu osôb, a títo sa budú môcť odvolávať na absolútnu ochranu zdroja, zatiaľ čo u ostatných autorov nič podobné platiť nebude. Potom by sa mohlo stať, že by novinári napísali: „XY je platený Kremľom, ako potvrdil náš zdroj z tajných služieb“ a následne by sa pred súdom odvolávali na absolútnu ochranu zdroja. Nová právna úprava by ich chránila pred trestným stíhaním i civilnými žalobami, avšak autori

blogov by za oveľa miernejšie výroky končili vo väzení - kvôli šíreniu nepravdivej informácie. Dúfam, že tento scenár zostane len špekuláciou!

Vágný pojem „hybridná hrozba“

Dokument APHH trpí viacerými očividnými nedostatkami. Alarmujúci je už samotný pojem hybridná hrozba, ktorý sa na str. 3 APHH definuje takto: *„Pojmom hybridné hrozby sa v kontexte APHH označujú aktivity štátnych alebo neštátnych aktérov, ktorých cieľom je poškodiť záujmy Slovenskej republiky ovplyvňovaním jej rozhodovacích procesov na miestnej, regionálnej, štátnej alebo inštitucionálnej úrovni.“* Uvedená definícia je široká, vágna a umožňuje **za hybridnú hrozbu vyhlásiť v podstate kohokoľvek**. Pojem „neštátny aktér“ zahŕňa široké spektrum subjektov, a to aj z radov občianskej spoločnosti. Vágna je tiež formulácia o poškodzovaní záujmov SR. Záujem je zložitý právny pojem, na ktorom sa kreovali celé právnické školy (Interessenjurisprudenz). Pokiaľ ide o súdny výklad pojmu záujem, možno spomenúť napr. rozsudok Krajského súdu v B. Bystrici 13CoP/100/2013, ktorý riešil otázku záujmu maloletého: *„v záujme maloletého dieťaťa je všetko, čo mu je na prospech, čo ho nejakým spôsobom obohacuje...“* Analogicky by sa dalo povedať, že *„v záujme SR je všetko, čo jej je na prospech, čo ju nejakým spôsobom obohacuje...“*

To, čo je **záujmom Slovenska**, by malo byť predmetom spoločenskej diskusie, a nie nálepkovania hybridnými hrozbami. Treba tiež dodať, že nie všetky záujmy sú právom rovnako chránené, avšak ani tie zásadné nemožno izolovať od snahy o ich zmenu a ovplyvňovanie rozhodovacích procesov. Ústavou chráneným záujmom je napr. manželstvo chápané ako jedinečný zväzok muža a ženy (čl. 41). Určité skupiny spoločnosti však ovplyvňujú rozhodovacie procesy, aby sa legalizovali homosexuálne manželstvá alebo aspoň registrované partnerstvá. Mali by sa dané skupiny vnímať ako hybridné hrozby? Nie, záujmy SR nie sú statické a vytvárajú sa v spoločenskom diskurze rôznych názorových skupín, aj tých, s ktorými nesúhlasíme. Preto snaha sankcionovať takto definované „hybridné hrozby“ predstavuje riziko. Pri pokuse o definíciu pojmu hybridná hrozba je zaujímavé opatrenie B.12: *„Vyhodnotenie právnej odolnosti trestného zákona a trestnoprávnej zodpovednosti v kontexte hybridných hrozieb.“* Napriek nejasej byrokratickej formulácii môže ísť o snahu zakotviť hybridné hrozby priamo v TZ. Vzhľadom na vyššie uvedenú definíciu pojmu hybridná hrozba by nový TČ mohol znieť napr. takto: *„Kto s cieľom poškodiť záujmy Slovenskej republiky ovplyvní jej rozhodovacie procesy na miestnej, regionálnej, štátnej alebo inštitucionálnej úrovni, potrestá sa odňatím slobody...“* Ostáva dúfať, že nikto taký návrh nepredloží...

Štátne orgány a voľby

V rámci všeobecných úloh APHH sa plánuje vytvoriť stály pracovný výbor Bezpečnostnej rady SR pre hybridné hrozby (Z.1), monitorovacia skupina pre implementáciu APHH (Z.4), merateľné ukazovatele, odpočty plnenia, ročné správy, atď. Lenže pri takom vágnom pojme, ako sú hybridné hrozby bude naozaj zložitá vytvárať *„merateľné ukazovatele“*. Má sa pripraviť i „normatívny definičný rámec“ pre hybridné hrozby (A.1), pričom túto úlohu bude spolu s Ministerstvom obrany SR koordinovať aj SIS. Na úrade vlády sa vytvorí útvar pre strategickú komunikáciu (B.1). Vzhľadom na to, že *„strategická komunikácia“* je vlastne sofistifikovaný pojem pre propagandu, pôjde o akýsi „centrálny úrad propagandy“. **Nové útvary** majú vzniknúť na ministerstvách, najmä na MO SR (B.3) a MV SR (B.4). Na MV SR sa z prostriedkov Plánu obnovy buduje [Centrum boja proti hybridným hrozbám](#). Treba sa pýtať, či sa v daných útvaroch bude rešpektovať pluralita názorov alebo sa bude preferovať čierno-biele videnie sveta.

Novými opatreniami APHH bude celkovo dotknutá **štátna správa**. Pripravuje sa *„hlbková analýza zraniteľnosti vybraných orgánov štátnej správy voči hybridným hrozbám“* (A.2). Čo však bude obsahom danej analýzy? To, či úradníci čítajú „dezinformačné médiá“? A následne im ich zakážu? Do

organizačného poriadku všetkých ministerstiev sa má doplniť aj „strategická komunikácia“ (B.5). Opatrenie B.8 zasa hovorí o novelizácii zákona o štátnej službe s tým, že: „*Vo veciach, ktoré sa týkajú porušení princípov štátnej služby ... možnosť ukladať nápravné opatrenia, ktoré budú pre relevantný služobný úrad záväzné.*“ Znamená to, že úradníkom, ktorí nebudú strategicky komunikovať, začnú hroziť sankciami? S politizáciou štátnej správy súvisia aj opatrenia C.1 „*Koncepcia budovania odolnosti verejnej správy proti hybridným hrozbám,*“ zameraná na budovanie povedomia o problematike hybridných hrozbách a C.3 „*Komunikačno-vzdelávacia kampaň...*“. Ústredné orgány štátnej správy dostanú úlohu „*kontinuálne navyšovať spôsobilosti proti hybridnému pôsobeniu*“ (C.9), pričom o svojich krokoch musia podávať aj pravidelné správy.

Za problém možno považovať aj opatrenia pri ochrane **volebných procesov**. Veľmi pochybné je napr. opatrenie D.2: „*Zabezpečenie situačného prehľadu v informačnom priestore v reálnom čase pre potreby zabezpečenia akcieschopnosti ŠVK.*“ Stačí sa rozpomenúť, že pred parlamentnými voľbami 2020 bojovníci proti hybridným hrozbám šírili tvrdenie, že proruským naratívom je [naratív o tradičnej rodine](#). S týmto naratívom však vo voľbách zvíťazila strana OLANO, za ktorú kandidovali aj takí „rusofili“ ako J. Naď alebo J. Smatana. Ak sa prijme nová úprava, tak sa podobné varovania začnú šíriť aj v dokumentoch pre Štátnu volebnú komisiu. Čo ak tým ale úradníci poškodia nejakú opozičnú stranu vo voľbách? Dokonca by tým mohli spáchať aj niekoľko TČ, od Šírenia poplašnej správy až po TČ Marenia prípravy a priebehu volieb a referenda (§ 351 TZ).

Občania, školstvo a zdravotníctvo

Ďalším problémom APHH vo vzťahu k verejnosti je, že **občanov vníma paternalisticky** a namiesto pluralitnej diskusie požaduje ich „vzdelávanie“ (napr. C.3). Vytvára sa tiež predstava, že ak má občan kritický postoj voči oficiálnym informáciám, tak je obeťou hybridného pôsobenia. V APHH sa spomína opatrenie C.15 „*Analýza alternatívnych foriem vzdelávania*“ s výslovným uvedením podpory mobilných aplikácií. Dané aplikácie majú asi určovať, čo smie občan čítať a čo nie. Zrejme najnebezpečnejším opatrením pre občana bude bod E.14: „*Rozšírenie prvku cudzej moci ako prvku kvalifikovanej skutkovej podstaty do širšieho okruhu ustanovení Trestného zákona*“, s horizontom do 31. 12. 2022. Bude zaujímavé zistiť, o ktoré TČ pôjde, treba však pozorne sledovať, či sa štátna moc nepokúsi urobiť z kriticky mysliacich občanov urobiť cudzích agentov a eliminovať ich cez trestné konania.

APHH počíta aj so zásadnými opatreniami v **oblasti školstva**. V bode C.8 sa spomína „*Koncepcia celoživotného vzdelávania pedagógov*“, čo by nemuselo byť na škodu, keby sa dané vzdelávanie jednostranne neideologizovalo. Bude to ale skôr naopak, štátna moc chce totiž v boji proti hybridným hrozbám viac zaangažovať i akademickú obec (C.12) – lukratívne granty mnohých určite pritiahnu. Spomenúť treba aj nové návrhy pri medzinárodnej akademickej spolupráci. Podľa opatrenia E.1 sa má vytvoriť právny rámec pre vyhodnocovanie rizík, na základe ktorého sa môže uložiť „*povinnosť spoluprácu prehodnotiť alebo úplne od nej upustiť*“. Nejaký štátny úradník teda dostane právo označiť konkrétnu spoluprácu našej a zahraničnej univerzity za hybridnú hrozbu a zakázať ju. Akademici majú síce konať zodpovedne, ale fakt, že nejaký úradník vníma zahraničnú univerzitu ako „hybridnú hrozbu“ by nemal stačiť na zrušenie legálnej spolupráce.

Medzi priority APHH patrí i opatrenie E.13 „*Zákaz pôsobenia štátu nelojálnych polovojenských skupín*“. APHH tu hovorí o „*plošnom zákaze*“. Samotný pojem **polovojenská skupina** však nejasný, a to komplikuje i akýkoľvek „plošný zákaz“. Aby sa nakoniec nezakázali aj mládežnícke „hry na vojakov“. Otázky vyvoláva i to, čo znamená byť „lojálny štátu“. Stačí, že skupiny dodržia ústavu a zákony SR alebo musia súhlasiť aj s politikou NATO? Tento plošný zákaz možno dať do kontextu s opatrením E.12, kde sa uvádza: „*Vypracovaním úpravy sa presne vymedzí charakter a pôsobenie domobrany ako štátu lojálnej polovojenskej skupiny, vrátane regulácie používania tohto pojmu*“. Treba sa otvorene spýtať, či sa plánuje akási obdoba Ľudových milícií s exkluzívnym názvom

„Domobrana“, ktorá bude lojálna ministrovi obrany, zatiaľ čo ostatné polovojenské skupiny sa zakážu...

Problematické sú aj opatrenia v **oblasti zdravotníctva**, najmä E.10 „Zamedzenie plošného používania necertifikovaných liečiv“ a E.11 „Obmedzenie možnosti nákupu necertifikovaných liečiv“. Nie je celkom jasné, čo sa obmedzením necertifikovaných liečiv myslí, zjavne však ide o ďalší pokus obmedzovať slobodu jednotlivcov, tentokrát pri prístupe k liečivám. Kto však preberie zodpovednosť za ujmu na zdraví, ak sa pacientom obmedzí tento prístup? A kde nájdú títo pacienti lekárov, ktorí by ich nastavili na novú liečbu „certifikovanými liečivami“? Horizont daného opatrenia je naplánovaný na polovicu roku 2022 a tak je len málo času na získanie dodatočných zdravotníckych kapacít. Zaujímavé je aj opatrenie E.9 „Konceptia pre vývoj, výskum a produkciu vakcín na území SR“. Ide zrejme o zamedzenie prípadnej spolupráce s ruskými a čínskymi výrobcami vakcín, treba sa však zamyslieť, či dané úlohy naozaj patria do kompetencie bojovníkov proti hybridným hrozbám.

Cesta do totality?

V APHH sa nachádza ešte niekoľko ďalších rizík, už uvedené však vzbudzujú obavy. Každý, kto sledoval vývoj v SR v posledných rokoch, musel cítiť nárast represívneho charakteru štátu. Zmeny sa však diali len pomaly a tak si mnohí vôbec neuvedomili, o čo vlastne ide. Od roku 2020 počet obmedzení slobody rástol rýchlejšie aj kvôli pandémie, ak sa však príjmu opatrenia navrhované v APHH, represia bude narastať extrémnym tempom. Je preto na mieste otázka, či sa tento trend dá nejako zastaviť. Veľa bude závisieť od postoja jednotlivých strán vládnej koalície, keďže však APHH pripravilo MO SR, tak má silnú perspektívu. Zrejme ho podporí aj prezidentka, ktorá sa zúčastnila konferencie GLOBSEC v júni 2021, kde sa o pláne diskutovalo a vtedy nevyjadrila nijaké výhrady. Otázkou tiež zostáva, či sa proti jednotlivým krokom APHH dokážu postaviť orgány súdnej moci a prokuratúra, najmä však Ústavný súd SR. Ak sa totiž presadia návrhy z dokumentu, **nastane zásadná zmena režimu smerom k totalite**.

AUTOR: Branislav Fábry

ZDROJ: noveslovo.sk